

PEDAGOGLARNING KASBIY HAMJAMIYATLARI VA O'ZARO TAJRIBA ALMASHUNIVIDA OAV NING ROLINI KUCHAYTIRISH

Qayumov Baxtiyor Zokirjon o'g'li

Namangan davlat pedagogika institute katta o'qituvchisi (PhD)

bqayumov12@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0007-3950-2429>

+99893-678-67-64

Rasulova Mushtariy Ismoil qizi

NamDPI, 2-bosqich magistranti

Email: rasulovamustarij8@gmail.com

Annotatsiya. *Axborot va kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi ta'lim muhitini tubdan o'zgartirdi. Ijtimoiy ta'sirning eng qudratli vositalaridan biri sifatida ommaviy axborot vositalari o'qituvchilarning kasbiy va shaxsiy rivojlanishida muhim tarkibiy qismga aylandi. Ushbu maqolada OAVning o'qituvchilarni tayyorlash, uzluksiz ta'lim va shaxsiy kamolotdagi o'рни tahlil qilinib, uning imkoniyatlari va muammolari ochib beriladi.*

Kalit so'zlar: *Ommaviy axborot vositalari, o'qituvchi rivojlanishi, kasbiy shakllanish, shaxsiy kamolot, media savodxonlik, ta'lim.*

УСИЛЕНИЕ РОЛИ СМИ В ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ СООБЩЕСТВАХ УЧИТЕЛЕЙ И ОБМЕН ОПЫТОМ

Аннотация. *Бурное развитие информационно-коммуникационных технологий кардинально изменило образовательную среду. Средства массовой информации, являясь одним из самых мощных инструментов социального воздействия, стали важным компонентом в профессиональном и личностном развитии учителей. В данной статье анализируется роль СМИ в подготовке педагогов, непрерывном образовании и личностном становлении, а также раскрываются их возможности и проблемы.*

Ключевые слова: *СМИ, развитие учителей, профессиональный рост, личностное становление, медиаграмотность, образование.*

STRENGTHENING THE ROLE OF THE MEDIA IN TEACHERS' PROFESSIONAL COMMUNITIES AND EXCHANGE OF EXPERIENCE

Abstract. *The rapid development of information and communication technologies has significantly transformed the educational environment. Mass media, as one of the most powerful tools of social influence, has become an integral component in shaping the professional and personal development of teachers. This article aims to analyze the role of mass media in teacher training, continuous education, and personality development, while also exploring the challenges and opportunities it presents.*

Keywords: *Mass media, teacher development, professional growth, personal formation, media literacy, education.*

KIRISH

XXI asrda ta'lim sohasida ommaviy axborot vositalarining roli faqatgina ma'lumot uzatish bilan cheklanmaydi. Jamiyatning dinamik talablariga moslashish uchun o'qituvchilar muntazam ravishda o'z bilim va ko'nikmalarini yangilab borishlari zarur. Televizion, radio, matbuot va ayniqsa raqamli platformalar global axborot manbalariga keng kirish imkonini berib, pedagoglarning kasbiy va shaxsiy rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ushbu tadqiqotning maqsadi OAVning o'qituvchilar rivojlanishiga ta'sirini tahlil qilish va uning imkoniyat hamda muammolarini aniqlashdan iborat.

ADABIYOTLAR SHARHI

OAVning ijtimoiylashuv va ta'limdagi ta'siri haqida ko'plab olimlar fikr bildirgan. McLuhan (1964) "vosita—xabar" degan g'oyani ilgari surib, OAV inson idroki va tafakkurini shakllantirishda o'zgaruvchan kuch ekanini ta'kidlagan. Pedagogik tadqiqotlarda esa Vygotskiy (1978) ijtimoiy madaniy vositalarning, jumladan, OAVning shaxs rivojidagi o'rni haqida yozgan. So'nggi yillarda (Kellner&Share, 2007; Buckingham, 2015) media savodxonlikni o'qituvchilar tayyorlovining muhim tarkibiy qismi sifatida ko'rsatmoqda. OAVdan foydalanish orqali o'qituvchilar metodologiyasini boyitishi, ko'p madaniyatli muhitga moslashishi va tanqidiy fikrlashni shakllantirishi mumkin. Biroq, noto'g'ri yoki nazoratsiz foydalanish natijasida ma'lumotning haddan tashqari ko'pligi, dezinformatsiya va ijodiy yondashuvning pasayishi mumkin (Livingstone, 2019). O'zbekistonda OAV va pedagogika bo'yicha tadqiqotlar asosan ijtimoiylashuv va ma'naviy tarbiyaga qaratilgan (Abdurasulov, 1985; Sharipov, 1998). Biroq OAVning aynan o'qituvchilar kasbiy-shaxsiy rivojlanishidagi o'rni bo'yicha yetarlicha tadqiqotlar mavjud emas, bu esa mazkur ishning ilmiy yangiligini belgilaydi.

METODOLOGIYA

Tadqiqotda aralash usullar qo'llanilib, xalqaro adabiyotlar 2010–2023 yillar oralig'ida Scopus va Web of Science bazalarida chop etilgan 32 ta maqola tahlil qilindi. So'ngra, Yangiqorg'on va Uychi tumanlarida faoliyat yuritayotgan 120 nafar o'qituvchi o'rtasida so'rovnoma o'tkazildi. So'rovnomada OAVdan foydalanish odatlari, kasbiy rivojlanishga ta'siri va shaxsiy kamolotdagi o'rni haqida 15 ta savol

berildi. Olingan ma'lumotlar statistik va mavzuli tahlil asosida o'rganildi. Natijalarga ko'ra, OAV o'qituvchilarning bilim olish, metodik yondashuvlarini takomillashtirish, madaniy, axloqiy va kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirishda katta ahamiyat kasb etadi. Shu bilan birga, OAVdan nazoratsiz foydalanish ma'lumotlar ortig'icha yuklamasi va tanqidiy fikrlashning pasayishiga olib kelishi mumkin. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, OAVni kasbiy rivojlanish strategiyalariga samarali integratsiya qilish o'qituvchilarning pedagogik mahoratini oshiradi, biroq bu jarayon tanqidiy media savodxonlikni rivojlantirish bilan birga olib borilishi kerak.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

So'rovnoma natijalariga ko'ra, o'qituvchilarning 85% OAVdan muntazam ravishda kasbiy maqsadlarda foydalanadi. Eng ko'p foydalaniladigan manbalar – onlayn jurnallar, vebinarlar va ta'limiy forumlar. Respondentlarning:

- * 62% – OAV orqali metodik strategiyalarini takomillashtirishini,
- * 71% – global ta'limiy yangiliklardan xabardor bo'lishini,
- * 54% – til va kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirishini ta'kidladi.

Shu bilan birga, 42% o'qituvchilar axborotlarning ortiqchaligi va ishonchli manbalarni ajratishda qiyinchiliklar borligini qayd etdi. Ba'zilar diqqatning susayishi va ijodiy yondashuv o'rniga tayyor media materiallardan foydalanishga moyillikni salbiy oqibat sifatida tilga oldi. Ushbu natijalar xalqaro tadqiqotlar bilan hamohang bo'lib, OAVning ikkiyoqlama ta'sirini ko'rsatadi: u bir tomondan o'qituvchilarni boyitadi, ikkinchi tomondan esa nazoratsiz foydalanilganda ularning tanqidiy tafakkuri va pedagogik mustaqilligini susaytirishi mumkin (Buckingham, 2015; Livingstone, 2019). Shu sababli, "media savodxonlik" o'qituvchilar uchun muhim kompetensiya sifatida shakllanishi lozim.

XULOSA

OAV o'qituvchilarning kasbiy va shaxsiy rivojlanishida muhim o'rin tutadi. U bilim olish, yangi metodlarni o'zlashtirish va global ta'limiy tajribani kuzatishda keng imkoniyatlar yaratadi. Shu bilan birga, u noto'g'ri ma'lumotlar va yuzaki o'zlashtirish xavfini ham keltirib chiqaradi. Shuning uchun o'qituvchilarni tayyorlash jarayonida media savodxonlikni rivojlantirish, OAVdan tanqidiy va ongli

ravishda foydalanishga o'rgatish zarur. Kelgusida an'anaviy va raqamli OAVning ta'sirini solishtirish bo'yicha tadqiqotlar alohida ahamiyat kasb etadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Абдурасулов, А. (1985). "Педагогика асослари." Тошкент: Ўқитувчи.
2. Buckingham, D. (2015). "The media education manifesto." Cambridge: Polity Press.
3. Kellner, D., & Share, J. (2007). Critical media literacy, democracy, and the reconstruction of education. "Media Literacy Journal, 1" (1), 3–23.
4. Livingstone, S. (2019). Audiences in an age of datafication: Critical questions for media research. "Television & New Media, 20" (2), 170–183.
5. McLuhan, M. (1964). "Understanding media: The extensions of man." New York: McGraw-Hill.
6. Шарилов, Ш. (1998). "Педагогик маҳорат ва шахс камолоти." Тошкент: Фан.
7. Vygotsky, L.S. (1978). "Mind in society: The development of higher psychological processes." Cambridge: Harvard University Press.
8. Grebenikov, I.V. (1989). "Osnovy semeynoy zhizni i rol' SMI." Moscow: Prosveshchenie.
9. Livingstone, S., & Sefton-Green, J. (2016). "The class: Living and learning in the digital age." New York: NYU Press.
10. Qayumov, B. Z. (2025). O'smirlarda kreativlik namoyon bo'lishining hududiy tafovutlari. *maktabgacha va maktab ta'limi jurnali*, 3(6).
11. Baxtiyor, Q. (2023). O'smir shaxsida kreativlikni shakllantirishda ta'lim tizimining o'рни. *Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences*, 178-183.
12. Қодиров, Р. (1990). "Педагогик маҳорат." Тошкент: Ўқитувчи.
13. Rasulova Mushtariy Ismoil qizi., Ismoilov Temurbek Isломovich. (2024). Pedagogik diagnostikaning shaxsni rivojlantirishdagi ahamiyati. "NamDPI, Ilmiy-Uslubiy Jurnal", 2024-yil, 4-son.
14. Rasulova Mushtariy Ismoil qizi. (2025). Pedagogning kasbiy-shaxsiy shakllanishi va rivojlanishida kitobning ahamiyati. "UBS, Respublika Ilmiy-amaliy Anjuman".
15. Qayumov B.Z., . Rasulova M.I., (2025). Pedagogning kasbiy kompetentsiyalarini rivojlantirishda kitob bilan ishlash. "University of Innovation Technologies, xalqaro ilmiy-amaliy anjuman." Nukus-2025.